

مدیریت محلی و نقش آن در توسعه زیست محیطی فضاهای دارای توان های اکوتوریسمی (مورد: دهستان برغان، شهرستان ساوجبلاغ)

فاطمه خزائی

کارشناسی ارشد اکوتوریسم، گروه گردشگری، دانشگاه سمنان، سمنان،
ایران

علیرضا مشکی

استادیار گروه جنگلداری، دانشکده کویرشناسی، دانشگاه سمنان،
سمنان، ایران

محمد نجار زاده (نویسنده مسئول) mnajjarzadeh@semnan.ac.ir

استاد یار گروه مدیریت گردشگری، دانشگاه سمنان، سمنان، ایران

چکیده

لزوم توجه به محیط زیست در روستاهای گردشگر پذیر و دارای جاذبه های طبیعت گردی جهت دست یافتن به توسعه در ابعاد مختلف، بالاخص توسعه زیست محیطی یکی از وظایف مدیران محلی (شورای اسلامی و دهیاری) می باشد. مدیران محلی بر حسب مجموعه وظایف خود دارای نقش در توسعه فضاهای روستایی به ویژه توسعه در بعد زیست محیطی هستند. حال آگاهی از نقطه نظرات روستاییان درباره نحوه عملکرد مدیران محلی می تواند به مدیران یک دید جامع جهت هر چه بهتر کردن عملکرد خود بدهد. هدف پژوهش حاضر تحلیل و ارزیابی نقش عملکرد مدیران محلی (شوراهای اسلامی و دهیاری ها) در توسعه زیست محیطی فضاهای دارای توان ها و ظرفیت های اکوتوریسمی در دهستان برغان شهرستان ساوجبلاغ است. پژوهش از لحاظ هدف، کاربردی و از لحاظ روش توصیفی-تحلیلی است. جمع آوری داده ها و اطلاعات به دو صورت اسنادی و میدانی (پرسشنامه) صورت پذیرفت. جامعه آماری روستاییان پنج روستا (اغشت، برغان، ورده، سرهه، سنج) در دهستان برغان شهرستان ساوجبلاغ استان البرز بوده است که با استفاده از فرمول کوکران و با استفاده از روش نمونه گیری احتمالی طبقه بندی شده، 318 نفر به عنوان نمونه انتخاب شد. برای تحلیل داده ها از نرم افزار spss و آزمون های تی تک نمونه ای، همبستگی پیرسون و رگرسیون خطی استفاده گردیده است. نتایج بیانگر این است که بین مدیریت محلی (همکاری مشترک شورای اسلامی و دهیاری) و توسعه زیست محیطی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. لذا با توجه به آزمون های صورت گرفته و مطالعه پیمایشی نگارنده در منطقه، مباحث نشان دهنده این امر بود که مدیریت محلی با کارکردهایی که دارد اگر وظایف خود را درستی انجام دهد می تواند باعث توسعه زیست محیطی روستاها شود. این نکته می تواند زمینه ساز جذب طبیعت گرد های آگاه و علاقمند به جاذبه های روستایی و محیط های طبیعی این فضاها با رعایت اصول زیست محیطی شود.

کلید واژه ها : اکوتوریسم، توسعه زیست محیطی، مدیریت محلی، دهستان برغان

مقدمه

مناسب مدیریت شود، می تواند باعث ایجاد اشتغال محلی و فرصت های توسعه بومی شود (RYngnga,2008) و علاوه بر ایجاد فرصت اقتصادی، از محیط زیست حفاظت کند (HengZhang,2012). همچنین به اعتقاد هترز مفهوم اکوتوریسم، در واکنش به رویه های نامناسب و منفی توسعه و نادیده گرفتن ملاحظات زیست محیطی، شکل گرفته است (طلیعه علیا،1390). به طورکلی می توان گفت؛ امروزه، توسعه دغدغه خاطر بسیاری از کشور ها است و چیزی جز رضایت بخش تر کردن وضعیت زندگی مردم نیست (ضرابی و تبریزی،1390). مضافا توسعه باید نگران محیط زیست باشد؛ چون غفلت از محیط زیست، زندگی نسل حاضر و نسل های آتی را مختل می سازد (معتمدی و همکاران،1392).

از سویی؛ عامل زیست محیطی از جمله عواملی است که در توسعه روستا به طور اخص نواحی اکوتوریستی باید در نظر گرفت، زیرا حفظ محیط زیست و ارزش های آن در برابر انواع آلودگی ها و تخریبها، اهمیت بسیار دارد و در اجرای برنامه توسعه روستایی باید با تمام وسایل لازم از تخریب خاک، آب و هوا جلوگیری به عمل آید (آسایش،

امروزه، صنعت توریسم یکی از بزرگترین و متنوع ترین صنعت در جهان به حساب می آید، به طوری که گردشگری در بیش از 150 کشور جهان، یکی از پنج منبع مهم کسب ارز خارجی می باشد و در 60 کشور، رتبه اول را به خود اختصاص داده است (کریمی،1396). فعالیت گردشگری امروزه به عنوان یکی از مهم ترین و پویا ترین فعالیت ها در جهان مطرح است و در همه عرصه ها، در سطح جهانی، ملی و منطقه ای مورد توجه برنامه ریزان دولتی و شرکت های خصوصی قرار گرفته است (یزدانی و همکاران، 1397). حال در حدود یکی دو دهه اخیر، صنعت گردشگری دارای یک نوع نگاه خاص نسبت به گونه جدیدی از گردشگری، تحت عنوان طبیعت-گردی یا همان اکوتوریسم می-باشد؛ چرا که انسان های قرن صنعتی، همواره به دنبال آن اند که اوقات فراغت خود را به دور از فضا های پر جنب و جوش و دارای روزمرگی های زندگی مدرن بگذرانند و طبیعت یکی از بهترین انتخاب ها برای این قشر از انسان ها محسوب می گردد (مرادی و اسماعیل نژاد،1389).

طبق برآورد ها، گردشگری طبیعی تقریبا 27 درصد از سفر های بین المللی را شامل می شود و وقتی به صورت

دادن تنوع زیستی، فرسایش زمین، و مسائل اقتصادی-اجتماعی در نواحی روستایی داشته باشد. (Wezel et al, 2016). همچنین؛ روستاهای ایران با توجه به نزدیکی خاصی که به طبیعت پیرامون خود دارند، بیشترین تاثیر گذاری و تاثیر پذیری را از محیط پیرامون خود دارند و از این نظر بیشترین ارتباط را با محیط دارند (عزمی و مطیعی لنگرودی، 2011). با این حال مدیران محلی در نواحی روستایی دارای جاذبه های طبیعی و اکوتوریسمی و گردشگری می توانند بر حسب مجموعه وظایف خود دارای نقش تاثیر گذار در زمینه های توسعه روستایی بالاخص توسعه مطلوب زیست محیطی در نواحی روستایی دارای جاذبه طبیعت گردی با توجه به حساس بودن این نواحی داشته باشند. همچنین می توانند برنامه ای مناسب جهت حفظ منابع زیستی و توریستی نواحی روستایی دارای توان ارائه دهند.

لذا دهستان برغان از توابع بخش چنار شهرستان ساوجبلاغ، در فاصله 18 کیلومتری شهر کرج در منطقه ای کوهستانی به دلیل برخوردای از آب و هوای مناسب و چشم انداز های بدیع و روستا های زیبا جهت گذران اوقات فراغت؛ کوهنوردی و طبیعت گردی؛ دسترسی مناسب و نزدیکی به فضای شهری اطراف خود و . . . همواره مورد توجه گردشگران و طبیعت گردان بوده است. می توان گفت؛ این منطقه نیازمند نگاهی متفاوت و دقیق به نقش

1389). در واقع محیط زیست طبیعی با وجود ابعاد متنوعی که دارد، از توان اکولوژیکی محدودی برای استفاده بدون حساب و کتاب انسان دارد که در صورت نپرداختن به ابعاد زیست محیطی توسعه، میزان آسیب پذیری آن دو چندان می شود (Castree, 2014). با توجه به اینکه توسعه و محیط زیست دو موضوع جدایی ناپذیر می باشند، ضروری است که با دستیابی و استفاده از ابزار های مدیریت محیط زیست در کلیه برنامه های توسعه حداقل خسارت به منابع و محیط زیست وارد نمود (جوادی پیربازاری و همکاران، 1387).

همچنین از سویی می توان گفت با نگاهی به سیر تحول مدیریت روستایی، همواره وجود مدیریتی منطبق با نیازها و شرایط گوناگون جوامع روستایی احساس می شود (حسینی ابری، 1380). حال هم اکنون در کشور مسئولیت مدیریت محلی (روستایی) در نواحی روستایی بر عهده دو نهاد محلی یعنی شوراهای اسلامی روستا و دهیاری ها می باشد.

مدیریت روستایی را می توان این گونه تعریف کرد که نوعی از استفاده جامع، مولد و یکپارچه از سرمایه های اجتماعی، طبیعی و مالی در مقیاس های زمانی و جغرافیایی است (Walker, 2002). مدیریت روستایی می تواند نقش مهمی در مسائل مربوط به تولید، مسائل زیست محیطی، مانند آلودگی آب، از دست

ریزی برای روستا، سازماندهی برای اقدامات توسعه ای، هماهنگی و نظارت بر اقدامات انجام شده است (دربان آستانه و همکاران، 1384).

به طور کلی می توان گفت در کشور؛ نظام مدیریتی روستا تا پیش از مشروطیت در کل غیر دولتی بود، بدین ترتیب؛ کدخدا، سرئنه و غیره مدیریت امور روستا را برعهده داشتند. در سال 1354 کدخدا از نظام مدیریتی روستا حذف و شورا های روستایی جای آن را گرفتند. با پیروزی انقلاب اسلامی اقدامات مهمی در زمینه مدیریت روستایی انجام شد که قانون اصلاح تشکیل شورا های اسلامی و ایجاد دهیاری ها نمونه ای از آن است (مهدوی و نجفی کانی، 1384). پس از انقلاب در مجموع آخرین سطح از مدیریت کلان کشور به دو نهاد شورا های اسلامی و دهیاری ها تعلق می گیرد، این دو نهاد یکی از مهم ترین تشکیلاتی می باشند که به طور مستقیم با امور مدیریتی روستا ها و زندگی روزمره مردم در سطح مدیریت محلی در ارتباط هستند و نقش بی بدیلی در مدیریت و سازماندهی طرح ها و برنامه های توسعه در روستا ها دارند (معصوم، 1382).

مضاف بر این می توان اشاره کرد؛ شورای اسلامی، نهادی مشارکتی است که از طریق آن تلاش های مردم روستایی برای بهبود شرایط آن ها در ابعاد مختلف انجام گرفته و هماهنگ می شود. شورا های اسلامی روستا می توانند خواسته های

مدیریت محلی در زمینه توسعه و حفظ منابع طبیعی و اکوتوریسمی می باشد. بدین ترتیب در این ناحیه یکی از ضرورت ها در بحث توسعه پایدار روستایی و توسعه گردشگری می تواند توجه به نقش و بررسی عملکرد مدیران روستایی در توسعه مطلوب زیست محیطی برمبنای ظرفیت ها و فرصت های اکوتوریسمی در فضاهای مورد مطالعه باشد. از این روی پنج روستا از مجموع 16 روستای دهستان برغان از جمله روستای اغشت، برغان، سرهه، سنج و ورده که به صورت توأم داری نهاد دهیاری و شورای اسلامی و همچنین جاذبه های اکوتوریسمی بوده اند از نقطه نظر روستاییان مورد تحقیق و پژوهش قرار گرفته اند.

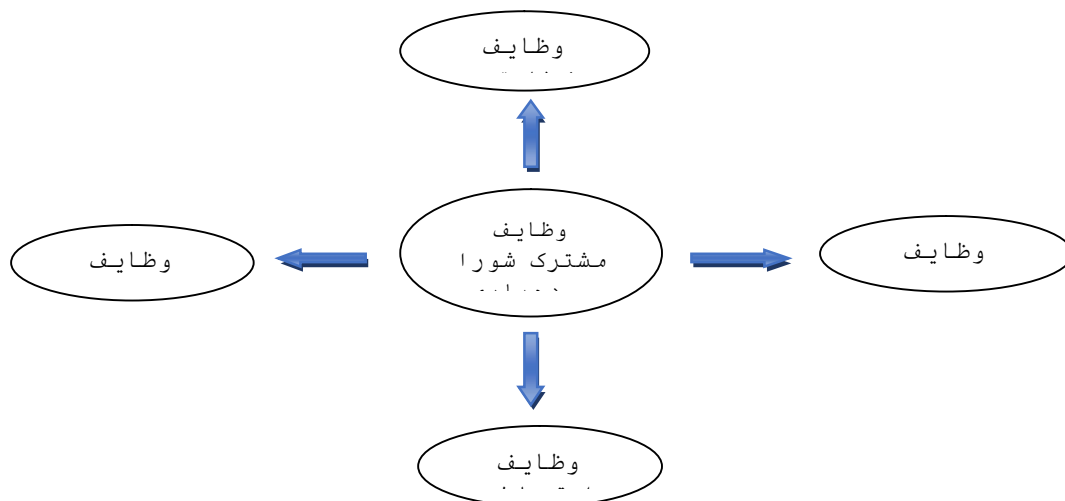
هدف پژوهش حاضر پاسخگویی به این سوال است که آیا مدیریت محلی (همکاری مشترک دهیاری و شورا اسلامی روستا) در توسعه زیست محیطی فضا های دارای ظرفیت های اکوتوریسمی تاثیر معناداری دارد؟ می باشد.

مبانی نظری

به کارگیری مدیریت و روش های مدیریتی در جهت توسعه مناطق مختلف یک کشور در عرصه های مختلف اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، اجرایی، زیربنایی و ... یک اصل غیر قابل اجتناب می باشد (آسایش و قنبری، 1387). یکی از محور های اساسی در زمینه تحلیل مسائل روستایی، توجه به ساختار مدیریتی در این جوامع است (پور رمضان و همکاران، 1395). مدیریت روستایی به معنای برنامه

اسلامی روستا و دهیاری ها برشمرده (افتخاری و همکاران، 1386). 37 درصد از وظایف دهیاری ها، وظایف ارتباطی است که 18 بند از وظایف 48 گانه دهیاری ها به تعامل با دیگران ارتباط دارد. این در حالی است که 57 درصد از وظایف شوراها ارتباطی یا تعاملی است. با توجه به وظایف فوق الذکر، ضرورت تعامل و همکاری میان شورای اسلامی و دهیار دو چندان آشکار می شود. لذا شورای اسلامی و دهیاری به عنوان دو بال نهاد مدیریت روستایی وظیفه دارند تا ضمن برقراری ارتباط هماهنگ و قانونمند، با مشارکت مردم و متناسب با مقتضیات محلی، اداره امور روستا را برعهده گیرند (نوذرپور، 1383 به نقل از بدری، 1390).

مردم از دولت را تعدیل نموده و حضور آن ها را در صحنه های سیاسی و اجتماعی را نهادینه کنند و افزون بر کاهش ناراضیاتی مردم، ظرفیت پاسخگویی دولت را افزایش دهند (رضایی و همکاران، 1391). البته عملکرد شورای اسلامی در عمل در گرو کارایی دهیاری است که بازوی اجرایی مدیریت روستایی به شمار می رود. به طور کلی، موفقیت مدیریت روستایی نیازمند همکاری و هماهنگی آن ها با سازمان های دولتی مسئول و تشکل های فعال در سطح روستا از یک سو (مشارکت نهادمند) و بهره گیری از ظرفیت همیاری و همکاری ریشه دار در روستا ها (مشارکت محلی اجتماعی) است (شریف زاده و همکاران، 1396). با این حال می توان چهار وظیفه مشترک برای شوراهای

شکل شماره 1 - نمودار وظایف مشترک شورا و دهیاری (افتخاری، 1386)

انسانی (حسین آبادی و بریم نژاد، 1392) از الزاماتی است که باید مورد توجه برنامه ریزان و سیاست گذاران توسعه روستایی قرار گیرد (شمس الدینی و همکاران، 1399). بدین ترتیب می توان اشاره کرد؛ یکی از ابعاد و مولفه های اصلی توسعه که می تواند در حفظ منابع زیستی مناطق و فضا ها روستایی کمک نماید، توجه به توسعه زیست محیطی در این نواحی می باشد. در ادبیات توسعه زیست محیطی، ارتباط و تضاد میان رشد و توسعه جوامع با کیفیت زیست محیطی آن ها از ابعاد مختلف، از چالش های اصلی در محافل علمی به شمار می رود (مرتضوی و همکاران، 1395). می توان اشاره کرد؛ مدیریت روستایی برای دستیابی به پایداری و امنیت غذایی، تنوع زیستی، جانوری و گیاهی، حفظ خاک و سایر عناصر فیزیکی، شیمیایی و بیولوژیکی به محیط زیست توجه بیشتری دارد (Tikani & Kama, 2010).

به طوری که بهبودی و اصلاح را برای جوامع و توسعه را برای روستا به ارمغان می آورد (Malhan and Shivanan, 2007). به صورت کلی، روستا ها با ابعاد مختلفی در زمینه محیط زیست درگیر هستند. اولین آن ها پسماند ها است که به واسطه مصرف گرایی و توسعه گردشگری به عنوان معطلی جدی در نواحی روستایی مطرح است. تخریب و آلودگی خاک، گسترش شهر ها و توسعه صنایع و

حال می توان اشاره کرد، دهیاران و شورا های اسلامی به عنوان نهاد های مردمی و محلی که مدیریت روستا ها را بر عهده دارند می توانند با اجرای سیاست گذاری، مدیریت و اجرای برنامه های مختلف آموزشی، توسعه زیر ساخت های لازم، کمک به جذب منابع مالی و اموری از این دست در توسعه روستا ها نقش اساسی ایفا کنند (شیخی و همکاران، 1392). از سویی امروز، دستیابی به مقوله توسعه به خصوص در معنای متعالی آن، یعنی توسعه پایدار، چشم انداز اصلی سیاست های مربوط به توسعه در کلیه سطوح ملی و منطقه ای ارزیابی می گردد (محمدی ده چشمه و علیزاده، 1393). توسعه پایدار ایجاد تعادل میان توسعه و محیط زیست است. در سال 1980 برای نخستین بار نام توسعه پایدار در گزارش سازمان جهانی حفاظت از منابع طبیعی (IUCN) آمده است. این سازمان در گزارش خود با نام استراتژی حفظ منابع طبیعی این واژه را برای توصیف وضعیتی به کار می برد که توسعه نه تنها برای طبیعت مضر نیست، بلکه به یاری آن هم می آید (خداداد، 1398).

حال به منظور رسیدن به توسعه پایدار در نواحی روستایی، ارتقای سطح پایداری زیست محیطی با توجه به مفهوم کلی آن، که عبارت است از حفظ و نگه داری طولانی مدت منابع زیست محیطی ارزشمند در بستر توسعه

داوطلبانه و متعهدانه فرد برای حفظ و نگه داری از محیط زیست (Portney, 2016).

بدین ترتیب می توان گفت؛ در کنار آسیب پذیری روستا ها از نظر محیط زیستی، باید توجه نمود که برخی از روستا ها بنا بر موقعیت اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، تاریخی - فرهنگی و به ویژه ظرفیت زیستی خود از جذابیت های بیشتری برخوردار هستند که اصطلاحاً روستا های گردشگر پذیر نامیده می شوند (حیدری ساربان و همکاران، 1396). این گونه روستا ها در کنار این که از ظرفیت های زیادی برای توسعه و رونق برخوردارند، به همان اندازه نیز آسیب پذیر هستند. آسیب پذیری روستا های توریستی بیشتر از بعد زیست محیطی قابل مشاهده است (موسوی و همکاران، 1396).

حال از سویی وجود جاذبه های طبیعی (رودخانه ها، کوه ها، دشت ها، کویر و ...) و چشم انداز های بکر و آب و هوای مناسب، زمینه را برای توسعه اکوتوریسم در روستا ها بیش از دیگر جنبه های گردشگری تقویت می کند (سجاسی و همکاران، 1393). بدین ترتیب می توان بیان نمود که اکوتوریسم بر شکلی از گردشگری در مناطق طبیعی مبتنی بر تجدید نظر در حفاظت از محیط زیست متمرکز است (Yen-Ting Helenu chia et al, 2014). که شامل ایجاد روابط مثبت بین گردشگری، تنوع زیستی و مردم محلی از طریق استفاده از استراتژی های

گردشگری که منجر به تغییر کاربری اراضی شده، افزایش جمعیت نواحی روستایی، عدم توسعه فیزیکی نواحی روستایی (عدم توسعه یافتگی سیستم های دفع فاضلاب، راه ها و غیره) شخم عمیق، کود های شیمیایی و سموم آفت کش ها به همراه آلودگی منابع آب (عزمی و مطیعی لنگرودی، 1390) از چالش های زیست محیطی در نواحی روستایی است.

امروزه، به دلیل توسعه صنعتی و ایجاد فناوری نوین نمی توان محیط زیست را به حال خود رها کرد و انسان ها دارای مسئولیت دوگانه انسانی و طبیعی هستند و به عبارتی نه تنها در برابر افراد بلکه در برابر محیط زیست مسئولیت دارند (De Grosbois, 2012). از سویی، هجوم شهروندان به مناطق روستایی با فشار بیش از اندازه به محیط زیست و تخریب گسترده آن همراه است (Yu, 2014). به زعم نهنگ و شوون¹ (2008)، ناهنجاری های ناشی از عدم اطلاع رسانی و عدم افزایش دانش و سطح نگرش افراد بر محیط زیست تاثیر بیشتری گذاشته است، لذا ارتقای آگاهی های زیست محیطی برای برطرف کردن تنش های زیست محیطی دارای اهمیت بسیاری است (حیدری ساربان و همکاران، 1394). همچنین آگاهی زیست محیطی عبارت است از دانش و شناخت افراد نسبت به محیط زیست پیرامونی خود و همچنین حضور آگاهانه،

¹ Wenheng and Shuwen

قرار دارد و فرصت های بی نظیری را به تکمیل توسعه روستایی، گردشگری، اداره منابع طبیعی و مناطق محافظت شده اختصاص می دهد. اکوتوریسم مبتنی بر اصول پایداری نواحی طبیعی است به منظور بهره گیری معنوی و ارضای نیاز های روحی و روانی به گونه ای که با شناخت و کسب آگاهی و احترام به نظام ارزش های مردم محلی توأم باشد و به محافظت از نواحی طبیعی و ارتقای جامعه میزبان کمک کند در این صورت است که اکوتوریسم بر روی محیط زیست تاثیر منفی نمی گذارد و باعث توسعه جامعه میزبان می شود (خواجه شاهکویی و همکاران، 1395). همچنین می توان اشاره کرد؛ اکوتوریسم شکل پایدار گردشگری مبتنی بر منابع طبیعی است که به طور عمده بر دو فاکتور «کسب تجربه در طبیعت» و «یادگیری در مورد طبیعت» تاکید می نماید (فنل، 1389).

مقاله در جدول شماره 1 آورده شده است.

مناسب مدیریت گردشگری خواهد بود (Shery Ross, 1999). از دگر سو، رشد قابل توجه طبیعت گردی در عصر حاضر، ناشی از جایگاه ویژه آن در مجامع علمی و اقتصادی و همچنین اثر گذاری در نگرش های مثبت محیط زیستی، توسعه پایدار و درآمد زایی است (موسوی و همکاران، 1396). طبیعت گردی یک سفر مسئولانه به نواحی طبیعی است که کمترین اثر بر محیط زیست و فرهنگ بومی و نیز بالاترین منافع اقتصادی برای مردم میزبان و حداکثر رضایت برای گردشگران را به همراه دارد (Fennell, 2000). اکوتوریسم با تمام مزایای آن که دارد در صورتی که به گونه ای سریع و نامنظم پیش رود، می تواند به نابودی زیبایی طبیعی محیط و ایجاد مزاحمت برای حیوانات، گیاهان و همچنین جوامع محلی منجر گردد (Begley, 1996). علاوه بر این، اکوتوریسم در تعامل با جاذبه های اکولوژی پیشینه پژوهشی نتایج بخشی از پژوهش های انجام شده نزدیک به عنوان

جدول 1- پیشینه پژوهشی داخلی و خارجی

پژوهشگران	عنوان مقاله	نتایج پژوهش
صالحی (1399)	«سنجش مسئولیت پذیری جامعه روستایی نسبت به محیط زیست و عوامل موثر بر آن (مطالعه موردی: استان مازندران)»	نتایج نشانگر این است که میزان تمایل روستاییان به رفتارهای مسئولانه محیط زیستی و نیز میزان رفتار مسئولانه محیط زیستی آن ها در حد متوسط قرار دارد. علاوه بر این، نتایج تحلیل های چند متغیره حاکی از آن است که شدت آسیب پذیری، شدت خطر درک شده، خودکارآمدی و دانش محیط زیستی و هنجار های تجویزی بر مسئولیت پذیری جامعه روستایی، بر مسئولیت پذیری افراد نسبت به محیط زیست تاثیر داشته اند.
فلاح محمد حسینی و همکاران (1396)	«بررسی نقش شورا های اسلامی و دهیاری ها بر توسعه روستایی در بخش مرکزی شهرستان اسلامشهر»	بر اساس نتایج، سازه های توسعه اجتماعی- فرهنگی، توسعه زیست محیطی، توسعه کالبدی و توسعه اقتصادی به ترتیب 71 درصد، 63 درصد، 61 درصد و 35 درصد از واریانسشان توسط شوراهای اسلامی و دهیاری ها تبیین می شود.
حسنلو و همکاران (1396)	«ارزیابی نقش مدیریت روستایی در پایداری روستا ها مطالعه موردی: دهستان دستجرد (شهرستان طارم)»	یافته ها نشان می دهد که بیشترین عملکرد مدیران محلی در زمینه بعد فضایی- کالبدی بوده است؛ همچنین پایین ترین عملکرد مدیران محلی مربوط به بعد اقتصادی بوده و همچنین می توان گفت که مهم ترین علل عملکرد ضعیف مدیران محلی در سایر ابعاد، مربوط به محدودیت حیطه وظایف مدیران محلی است.
ابوالحسنی و همکاران (1396)	«نقش سیاست های کلان کشوری در توسعه زیست محیطی با تمرکز بر حقوق اقتصادی»	نتایج مطالعه نشان دهنده معناداری تاثیر حکومت جمهوری اسلامی ایران به معنی اعم و دولت ها به معنی اخص در بهبود توسعه زیست محیطی بوده است.
طرفی منیشدی و همکاران (1395)	«ارزیابی عملکرد دهیاری ها در توسعه کالبدی- زیست محیطی روستایی (مطالعه موردی: دهستان کرخه-شهرستان اهواز)»	نتایج نشان می دهد که بین عملکرد دهیاری ها و توسعه کالبدی-زیست محیطی روستاهای دارای دهیاری در دهستان کرخه رابطه معناداری وجود دارد و این ارتباط مستقیم و مثبت می باشد. به طور کلی می توان گفت از دیدگاه خانوار های ساکن روستاها، در بررسی عملکرد دهیاری ها، کیفیت دسترسی به حمل و نقل عمومی روستا مثبت و اقدامات جهت جلوگیری از شیوع بیماری های دامی منفی بوده است.
سربرقی مقدم و همکاران (1394)	«ارزیابی عملکرد دهیاران در فرآیند توسعه پایدار روستایی از دیدگاه روستاییان مورد مطالعه: بخش طرقيه شهرستان بینالود»	نتایج آزمون تی نشان می دهد که عملکرد دهیاران در هر سه بعد توسعه پایدار پایین تر از سطح متوسط ارزیابی شده است. با توجه به یافته ها، راهکار هایی شامل: بازنگری در وظایف دهیاری ها، ارائه گزارش و اطلاع رسانی به روستاییان، تشکیل گروه های مختلف محلی، اجرای طرح های درآمدزا، افزایش آگاهی اجتماعات روستایی و غیره پیشنهاد شده است.
شرفی و علی بیگی (1393)	«الگوی سنجش پایداری محیطی»	بر اساس نتایج تحلیل عاملی تاییدی در این مقاله، سازه های اجرای طرح های

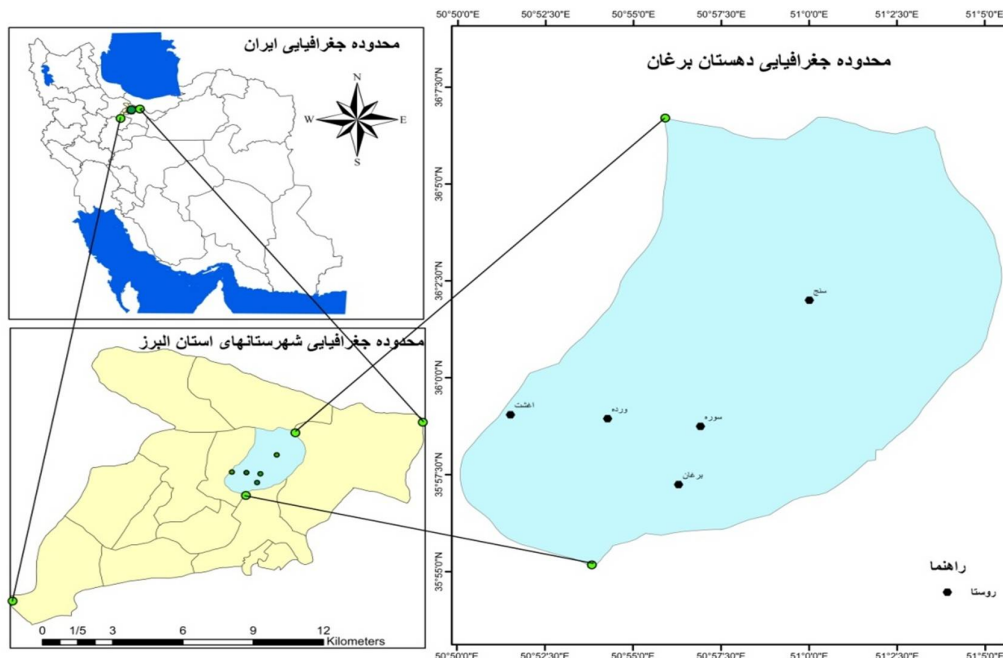
<p>زیست محیطی در روستا، مشارکت و همکاری تمامی اهالی روستا، وجود افراد، نهاد های محلی و سازمان های دولتی حامی محیط زیست، وجود اعتقادات و باور های زیست محیطی در روستا، برای سنجش پایداری زیست محیطی در روستای شروینه مناسب بوده است. بر پایه این یافته ها، مسئولان محیط زیست با آگاهی از سازه های سنجش پایداری زیست محیطی می توانند در تقویت آن ها توجه لازم را مبذول دارند.</p>	<p>زیست روستایی مورد : روستای شروینه در شهرستان جوانرود»</p>	
<p>نتیجه مطالعه نشان داد که دهیاران تا حدودی میتوانند نقش موثری در ابعاد کالبدی-زیست محیطی در توسعه گردشگری روستایی به ویژه در زمینه ی بهداشتی و ساخت و ساز ها در محدوده روستا داشته باشند. مهم ترین مشکل دهیاری ها در فرآیند توسعه گردشگری روستایی، کمبود منابع مالی و اعتباری برای توسعه بیشتر روستاهای منطقه مورد مطالعه است که علاوه بر آن عدم مشارکت مردم و عدم همکاری سازمان های متولی روستا نیز از دیگر مشکلات پیش روی دهیاران می باشد.</p>	<p>«ارزیابی عملکرد دهیاران در فرآیند توسعه پایدار گردشگری روستایی با تاکید بر ابعاد کالبد-زیست محیطی»</p>	<p>تکتم سربرقی و همکاران (1392)</p>
<p>نتایج نشان داد که عملکرد مدیریت نوین روستایی در بین ابعاد مورد بررسی (اجتماعی، فرهنگی، زیست محیطی، اقتصادی، کشاورزی و سیاسی) به جز بعد اجتماعی با میانگین 3/06 عملکرد مطلوبی نداشته اند. نهایتاً اینکه نتایج رگرسیون چند متغیره نشان داد متغیر های همفکری با شوراها، اسلامی، توان کافی مدیریت در حل مشکلات مردم، آگاهی از قواعد و قوانین، رضایت دهیار از شغل خود و مشورت با مردم، 60/1 درصد از واریانس متغیر وابسته (عملکرد مدیریت نوین روستایی در توسعه پایدار روستایی) را تبیین می کند.</p>	<p>«بررسی و تحلیل عملکرد مدیران نوین روستایی در توسعه روستایی (مطالعه موردی: منطقه اورامانات، استان کرمانشاه)»</p>	<p>صیدایی و همکاران (1392)</p>
<p>در این مقاله به بررسی نقش و کارکرد حکومت های محلی بر توسعه روستایی در تایلند پرداخته شده است. همچنین در این پژوهش اشاره شده است که سازمان های مدیریتی تامبون پایین ترین سطح مدیریت در مناطق روستایی تایلند هستند و نتایج نشان می دهد که این نهاد ها نقش مهمی را در زمینه توسعه اجتماعی و زیست محیطی روستا ایفا می نمایند.</p>	<p>Local Government for Rural Development in Thailand</p>	<p>Khongsatjaviwat and Routray(2015)</p>
<p>در این پژوهش نقش مدیران حکومت محلی در توسعه پایدار روستایی نیجریه مورد بررسی قرار گرفته است و وجود حکومت محلی بر شاخص آموزشی، زیست محیطی، شبکه حمایت اجتماعی، اقتصادی، سلامتی و امنیت، محیط مسکونی، زیر ساخت ها، گذران اوقات فراغت تأثیر گذار بوده است.</p>	<p>The Role of Local Government in Rural Development Issues</p>	<p>Ibietan(2010)</p>

<p>این مقاله به این نتیجه رسید که مدیریت روستایی هنگامی در نواحی روستایی جایگاه خود را بدست می آورد که در تعامل عملکردی با فرهنگ روستایی، منابع روستایی، اکولوژی روستایی، تولیدات روستایی، کاهش فقر روستایی و بهبود زندگی روستایی باشد و بدان آن ها توجهات لازم را بنماید</p>	<p>Rural management – The Way Out For Tibetan Rural Areas</p>	<p>Wenchang(2008)</p>
---	---	-----------------------

محدوده مورد مطالعه

طبیعی بکر و زیبا، شرایط آب و هوایی مناسب، سهولت دسترسی و دارا بودن دو راه دسترسی به دهستان، نزدیکی به شهر های اطراف و دارا بودن روستا های زیبا و نمونه گردشگری، یکی از عرصه ها و مناطق نمونه گردشگری در سطح استان است. همچنین پنج روستا مورد مطالعه یعنی اغشت، برغان، سرهه، سنج و ورده دارای مناظر طبیعی بکر، باغات و رودخانه و آثار تاریخی و کوهستانی بودن مورد توجه گردشگران و طبیعت گردان و کوهنوردان می باشد.

یکی از شهرستان های استان البرز شهرستان ساوجبلاغ می باشد. جمعیت این شهرستان طبق آخرین سرشماری مرکز آمار (1395)، 259973 نفر می باشد و مرکز آن شهر هشتگرد است. این شهرستان داری 3 بخش (مرکزی، چنار و چهارباغ) می باشد. دهستان برغان، به مرکزیت روستای برغان از توابع بخش چنار شهرستان ساوجبلاغ می باشد و دارای 16 روستا است. طبق آخرین سرشماری مرکز آمار (1395) جمعیت آن، 3949 نفر است. این دهستان، به دلیل قابلیت های گوناگون و مناظر

شکل شماره 2 - موقعیت محدوده مورد مطالعه در تقسیمات سیاسی، منبع یافته های محققین :

شکل شماره 2 در بالا موقعیت پنج روستا را در سطح دهستان برغان نمایش می دهد. همچنین در جدول شماره 2 و شکل 3 به ترتیب ویژگی انسانی و طبیعی روستاهای مورد مطالعه و جاذبه های روستاهای محدوده مورد مطالعه بر روی نقشه آورده شده است.

جدول شماره 2 - ویژگی انسانی و طبیعی روستاهای مورد مطالعه

نام روستا	خانوار	جمعیت	مرد	زن	مشخصات و جاذبه های گردشگری
اغشت	275	770	397	373	از جاذبه اصلی این روستا وجود باغاتی با درختانی مانند گردو، گیلان و آلبالو و گوجه سبز و ... است. در کنار جاذبه های طبیعی مثل رودخانه، باغات و کوه، شهرت اصلی این روستا به خاطر وجود قلعه ای با مالکیت خصوصی است که در بیرون از بافت مسکونی روستا واقع شده است و گردشگران بسیاری را به خود جذب میکنند.
برغان	197	470	256	214	در معرفی این روستا می توان گفت؛ در بین دو رود سنج و شاهرود واقع شده است و شاخص ترین روستای دهستان می باشد. وجود باغ رستوران های در امتداد رودخانه روستا از جاذبه های این روستا می باشد و دارای خدمات و امکانات مناسبی برای طبیعت گردان و گردشگران می باشد. محصولات باغی این روستا مانند آلوی برغان از محصولات برند این روستا در کنار محصولات باغی دیگر این روستا است. چنار کهن سال مسجد برغان، حسینیه برغان، پل تاریخی برغان و ... از جاذبه های مطرح این روستا است. این روستا دارای دو مسیر دسترسی مناسب از جاده آتشیگاه و جاده کردان می باشد.
سرحه	114	301	151	150	این روستا در ابتدای جاده سنج قرار دارد و یکی از روستاهای دنج دهستان می باشد. امامزاده موسی کاظم در این روستا مورد توجه گردشگران بوده است. وجود درختان پر بار گردو و توت و ... و موقعیت کوهستانی از دیگر ویژگی های بارز این روستا می باشد.
ورده	53	129	73	56	این روستا دارای بافت قدیمی و آثاری مثل گرمابه تاریخی و آسیاب قدیمی بوده است. امامزاده عبدقهار در این روستا پذیرای زائران و گردشگران است. این روستا در مجاورت رودخانه هزار بند می باشد و چشم انداز زیبایی به این منطقه داده است و باغات زیادی در این روستا به واسطه رودخانه شکل گرفته اند.
سنج	64	171	83	88	یکی از روستاهای با ظرفیت بالا برای توسعه طبیعت گردی در این دهستان این روستا می باشد که در ارتفاع بالای 2000 هزار متری قرار گرفته است. باغات روستا سنج در امتداد رودخانه ای با همین نام امتداد یافته اند. آبشار این

پرسشنامه از طریق پند متخصصان حوزه مورد مطالعه مورد تایید واقع شد. همچنین به منظور سنجش پایایی، یک نمونه اولیه شامل 30 پرسشنامه پیش آزمون شد و سپس با استفاده از داده های به دست آمده از پرسشنامه، میزان ضریب اعتماد با آزمون آلفای کرونباخ محاسبه و تایید شد. همچنین برای بررسی میزان همبستگی میان متغیرهای پژوهش از آزمون همبستگی پیرسون و برای بررسی میزان همبستگی بین متغیرها از رگرسیون خطی استفاده گردید. بازه زمانی تحقیق سال 1398 بوده است.

آمار کشور (1395)، جمعیت پنج روستا منتخب معادل 1841 نفر بوده است که بر اساس فرمول کوکران، 318 نفر به عنوان نمونه آماری مشخص گردید. پس از تعیین نمونه آماری از روش نمونه گیری احتمالی طبقه بندی شده (با فرمول اصل تناسب به نسبت) جهت تکمیل کردن پرسشنامه پژوهش در روستا های منتخب استفاده گردید. بدین ترتیب ابزار اصلی پژوهش حاضر، پرسشنامه محقق ساخته بوده و متغیرها و گویه های پرسشنامه با توجه به پیشینه پژوهش و مبانی نظری کشف گردید. از این روی جهت روایی صوری،

جدول شماره 3- ضریب پایایی متغیرهای پژوهش

پرسشنامه	تعداد گویه ها	ضریب پایایی	ضریب پایایی کل
مدیریت محلی	1-8	0/808	0/963
توسعه زیست محیطی (نقش همکاری مشترک دهیاری و شورای اسلامی)	1-8	0/897	

منبع : یافته های پژوهش

جدول شماره 4- تعداد جمعیت و پرسشنامه هر روستا به تفکیک

نام روستا	تعداد کل جمعیت	تعداد پرسشنامه
روستای اغشت	770 نفر	133
روستای برغان	470 نفر	81
روستای سرجه	301 نفر	52
روستای سنج	171 نفر	30
روستای ورده	129 نفر	22
جمع	1841	318

منبع : یافته های پژوهش

جدول شماره 5- متغیر های پژوهش و مولفه های سنجش آنها

متغیر	مولفه های سنجش
مدیریت محلی	شناساندن حوزه وظایف و اختیارات خود به مردم- سنجش تعامل مشترک(شورای اسلامی و دهیاری)- پیگیری امور و مسائل مرتبط با روستا- تعامل با مسئولان سایر دستگاه های دولتی- افزایش مشارکت مردم- افزایش مشارکت زنان-آموزش مردم-معرفی و تبلیغات
توسعه زیست محیطی	جلوگیری از تخریب چشم انداز های طبیعی- افزایش آگاهی های زیست محیطی- استفاده بهینه از منابع طبیعی برای جذب گردشگران(طبیعت گردان)- جلوگیری از تخریب و تغییر کاربری باغات و مزارع- ممانعت و جلوگیری از دخل و تصرف در مراتع و زمین های روستا- جلوگیری از آلودگی آب، هوا، خاک و... توسط گردشگران (طبیعت گردان)- حفظ تنوع گونه های گیاهی و جانوری منطقه- آگاهی بخشی به مردم محلی و گردشگران(طبیعت گردان) در کاهش زباله های تولیدی

منبع : مولایی هاشجین و همکاران، 1396؛ قنبری و بهرامی، 1395؛ قاسمی نرگسی و همکاران، 1396؛ حسنلو و همکاران، 1396؛ مجموعه وظایف 48 گانه دهیاری و مجموعه وظایف شورای اسلامی روستا و مبانی نظری پژوهش

یافته های توصیفی پژوهش یافته های تحقیق نشان می دهد که از تعداد پاسخگویان به صورت کلی در پنج روستا 67/3 درصد (214 نفر) پاسخ دهندگان مردان و 32/7 درصد (104 نفر) پاسخ دهندگان زنان بوده اند. توزیع فراوانی پاسخ دهندگان

در پنج روستا منتخب نشان می دهد که افراد در رده سنی 40 تا 65 سال، بیشترین میزان از پاسخ دهندگان را به خود اختصاص داده اند.

جدول شماره 6 -ویژگی جمعیت شناختی پاسخ دهندگان

درصد فراوانی	شغل	درصد فراوانی	تحصیلات	درصد فراوانی	رده سنی
14/8	کشاورز(باغدار)	25/8	زیر دیپلم	10/4	کمتر از 20 سال
9/7	شغل دولتی	42/1	دیپلم	34/3	20 - 40
26/1	شغل آزاد	17/3	کاردانی	38/1	41 - 65
21/4	خانه دار	14/5	کارشناسی	17/3	بیشتر از 65 سال
7/2	محصل یا دانشجوی	0 /3	کارشناسی ارشد و دکترا	-	-
12/3	بیکار	-	-	-	-

8/5	سایر	-	-	-	-
318	جمع	318	جمع	318	جمع

منبع : یافته های پژوهش

تحلیل داده استباطی تحقیق نتایج بدست آمده از آزمون کولموگروف - اسمیرونوف حاکی از این واقعیت است که متغیر های تحقیق از توزیع نرمال برخوردار هستند. همچنین، مقدار سطح معناداری در متغیر ها بزرگتر از مقدار خطا (0/05) است؛ از این روی می توان برای بررسی روابط بین متغیرهای تحقیق از آزمون آماری پارامتریک استفاده نمود.

جدول شماره 7- نتایج آزمون کولموگروف - اسمیرونوف

سطح معناداری	درجه آزادی	متغیر ها
0/098	318	مدیریت محلی
0/078	318	توسعه زیست محیطی (همکاری مشترک دهیاری و شورای اسلامی)

منبع : یافته های پژوهش

بدین ترتیب میزان ارزیابی متغیر مدیریت محلی همکاری مشترک شورای اسلامی و دهیاری در توسعه زیست محیطی بطور کلی و همچنین بر حسب تفکیک روستاها در جدول شماره 8 و 9 گزارش شده است.

در بررسی ارزیابی متغیر های پژوهش نتایج آزمون تی تک نمونه ای نشان می دهد؛ از دیدگاه جامعه محلی روستاهای مورد پژوهش، نقش همکاری مشترک شورای اسلامی و دهیاری در توسعه زیست محیطی دارای میانگین (2/969) می باشد.

جدول شماره 8: ارزیابی متغیر های پژوهش

میزان ارزیابی			وضعیت متغیر های پژوهش
میانگین معیار	انحراف معیار	میانگین	
3	0/589	3/154	مدیریت محلی
	0/488	2/969	توسعه زیست محیطی (نقش همکاری مشترک شورای اسلامی و دهیاری)

منبع : یافته های پژوهش

جدول شماره 9: ارزیابی متغیر های پژوهش به تفکیک روستاها

نام روستا	وضعیت متغیر ها	میزان ارزیابی	
		میانگین	انحراف معیار
روستای اغشت	مدیریت محلی	3/205	0/567
	توسعه زیست محیطی (نقش همکاری مشترک شورای اسلامی و دهیاری)	3/003	0/462
روستای برغان	مدیریت محلی	2/776	0/570
	توسعه زیست محیطی (نقش همکاری مشترک شورای اسلامی و دهیاری)	2/716	0/538
روستای سرخه	مدیریت محلی	3/456	0/395
	توسعه زیست محیطی (نقش همکاری مشترک شورای اسلامی و دهیاری)	3/264	0/347
روستای سنج	مدیریت محلی	3/712	0/302
	توسعه زیست محیطی (نقش همکاری مشترک شورای اسلامی و دهیاری)	3/204	0/343
روستای ورده	مدیریت محلی	2/767	0/270
	توسعه زیست محیطی (نقش همکاری مشترک شورای اسلامی و دهیاری)	2/681	0/255

منبع : یافته های پژوهش

همچنین برای پاسخگویی به سوال تحقیق حاضر، از آزمون رگرسیون خطی استفاده گردیده است. براساس یافته به دست آمده جدول 10، مدیریت محلی (همکاری مشترک شورای اسلامی و دهیاری) 35/2 % از واریانس توسعه زیست محیطی را پیش‌بینی می‌کند. نتایج به دست آمده حاکی از آن است که مدیریت محلی (همکاری مشترک شورای اسلامی و دهیاری) با ضریب رگرسیون 0/595 و سطح معناداری 0/001 دارای قابلیت پیش‌بینی مثبت و معنادار

همچنین نتیجه همبستگی پیرسون نشان می‌دهد که بین توسعه زیست محیطی با مدیریت محلی (همکاری مشترک شورای اسلامی و دهیاری) ($p < 0/01$)، $r = 0/595$ رابطه مثبت و معنادار وجود دارد؛ بنابراین فرضیه صفر در سطح 0/01 رد می‌گردد و با احتمال 99 درصد می‌توان گفت که بین توسعه زیست محیطی با مدیریت محلی (همکاری مشترک شورای اسلامی و دهیاری) رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

توسعه زیست محیطی می‌باشد $(\beta = 0.595, p < .05, t = 13/174)$

جدول شماره 10 : میزان پیش‌بینی توسعه زیست محیطی بر اساس مدیریت محلی (همکاری مشترک شورای اسلامی و دهیاری)

متغیر	متغیر ملاک	R	R ²	F	β	مقدار t	سطح معناداری
مدیریت محلی (همکاری مشترک شورای اسلامی و دهیاری)	توسعه زیست محیطی	0/595	0/352	173/558 P<0/01	0/595	13/174	0/001

منبع : یافته های پژوهش

بحث و نتیجه گیری

دارای جاذبه های ویژه تر به عنوان نمونه مورد بررسی قرار گرفتند. بنابراین ما در این پژوهش به دنبال تاثیر مدیریت محلی و نقش آن در توسعه زیست محیطی فضاها دارای توان های اکوتوریسمی دهستان برغان بوده ایم.

بدین ترتیب، در بررسی ارزیابی متغیر های پژوهش نتایج آزمون تی تک نمونه ای نشان می دهد؛ از دیدگاه جامعه محلی روستاهای مورد پژوهش، نقش همکاری مشترک شورای اسلامی و دهیاری در توسعه زیست محیطی دارای میانگین (2/969) می باشد.

همچنین میزان ارزیابی متغیر مدیریت محلی همکاری مشترک شورای اسلامی و دهیاری در توسعه زیست محیطی به طور کلی و همچنین بر حسب تفکیک روستاها، روستای سنج بالاترین میانگین همکاری و روستای ورده دارای پایین ترین میانگین همکاری بین مدیران محلی (نقش

روستاها دارای جاذبه گردشگری همواره، جاذب جمعیت به خود بودند؛ چرا که جاذبه ها می توانند منبع کسب درآمد ثانویه برای ساکنان هستند. در این میان روستاهای دارای جاذبه های طبیعی نیازمند توجه بیشتری از سوی مدیران و مسئولین محلی می باشند. با توجه به قابلیت گردشگر پذیری این روستاها، هدف نهایی، توسعه مطلوب زیست محیطی و در راستای آن توسعه اکوتوریسمی است که مدیران و برنامه ریزان محلی نقش اصلی را در این زمینه ایفا می کنند. حال یکی از این نواحی روستایی دارای جاذبه های اکوتوریسمی شاخص در استان البرز و ایران، دهستان برغان در شهرستان ساوجبلاغ می باشد. این منطقه دارای 16 روستا می باشد که در پژوهش حاضر پنج روستای

$$(\beta = 0.595, p < .05, t = 13/174)$$

بنابراین با توجه به آزمون های صورت گرفته و مطالعه پیمایش نگارنده در منطقه مورد مطالعه بیانگر این موضوع بود که مدیریت محلی با کارکردهایی که دارد اگر وظایف خود را درست انجام دهد می تواند باعث توسعه زیست محیطی روستاهای شود. خود این امر زمینه جذب توریسم به جاذبه های اکوتوریستی روستاهای این منطقه می شود. چرا که توریست به دنبال مکانی بکر و عاری از هرگونه مسائل زیست محیطی است. از سویی همچنین میتوان گفت؛ در تمامی کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه، در روستاهای نزدیک مراکز شهری، توسعه زیست محیطی در کنار سایر ابعاد اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و... از اهمیت قابل توجهی برخوردار بوده است و همچنین از دهه 1990 به بعد، شرط اساسی توسعه پایدار گردشگری را شامل می شود. در حالی که متأسفانه در روستاهای نزدیک شهر های ایران به خصوص روستاهای دارای منابع گردشگری طبیعی، این امر به دلیل پایین بودن میزان آگاهی برنامه ریزان و مدیران محلی مورد توجه کافی قرار نگرفته و عدم توجه مدیران محلی و ساکنان روستاها به برنامه حفاظتی، می تواند سرآغاز مشکلات جدی در منابع طبیعی و زیستی این مناطق گردد.

همکاری شورای اسلامی و دهیار) در توسعه زیست محیطی را داشت. همچنین برای بررسی ارتباط بین متغیرهای پژوهش از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شد. نتایج نشان می دهد که بین توسعه زیست محیطی با مدیریت محلی (همکاری مشترک شورای اسلامی و دهیاری) رابطه مثبت و معنادار وجود دارد؛ $(r = 0/595, p < 0/01)$ بنابراین فرضیه صفر در سطح 0/01 رد می گردد و با احتمال 99 درصد می توان گفت که بین توسعه زیست محیطی با مدیریت محلی (همکاری مشترک شورای اسلامی و دهیاری) رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. نتیجه این پژوهش با پژوهش کامبیز فلاح محمد حسینی و همکاران (1396) و صیدایی و همکاران (1392) همسو است. از نظر جامعه محلی مدیران محلی با توجه به حیطه وظایفی که داشته اند در توسعه زیست محیطی روستاها تاثیرگذار بوده اند. همچنین برای پاسخگویی به سوال تحقیق حاضر، از آزمون رگرسیون خطی استفاده گردیده است. براساس یافته به دست آمده، مدیریت محلی (همکاری مشترک شورای اسلامی و دهیاری) 35/2% از واریانس توسعه زیست محیطی را پیش بینی می کند. نتایج به دست آمده حاکی از آن است که مدیریت محلی (همکاری مشترک شورای اسلامی و دهیاری) باضریب رگرسیون 0/595 و سطح معناداری 0/001 دارای قابلیت پیش بینی مثبت و معنادار توسعه زیست محیطی می باشد

ارتباط با صنعت گردشگری است که در حین تکمیل پرسشنامه ها در روستا ها از سوی جامعه محلی بدان آن ها اشاره گردید. برای حل این مسئله نیاز است تا مدیران محلی (دهیار و شورای اسلامی روستا) به تدوین برنامه های آموزشی- فرهنگی برای ساکنان و گردشگران بپردازند تا زمینه ایجاد ارتباط تعاملی مثبت و عملکرد حفاظتی برای آنان فراهم شود.

همچنین لازم است برای حفظ تعادل اکولوژیکی و نگهداری از گیاهان دارویی کمیاب و پوشش جانوری محدود، مدیران قبل از ورود گردشگران و طبیعت گرد ها به روستاها، تابلو های اعلانات اطلاع رسانی و بروشور های اطلاع دهی در این باره تهیه نمایند و در اختیار آن ها قرار دهند. همچنین بهتر است در ابتدای ورودی روستاها محل هایی برای احداث پارکینگ برای پارک وسیله نقلیه گردشگران ایجاد شده و گردشگران مسیر ورود به روستا را پیاده طی کنند تا تعامل سازنده تری با جامعه محلی داشته باشند و بیگانگی و تعارض بین میزبان- میهمان رخ ندهد.

به منظور اثر گذاری بیشتر عملکرد مدیران محلی در توسعه اکوتوریسم این روستاها، همکاری متقابل دهیار و شورای اسلامی در قالب وظایفی مانند ایجاد مشارکت در توسعه بین مردم محلی، تعامل سازنده بین گردشگران و طبیعت گردان و

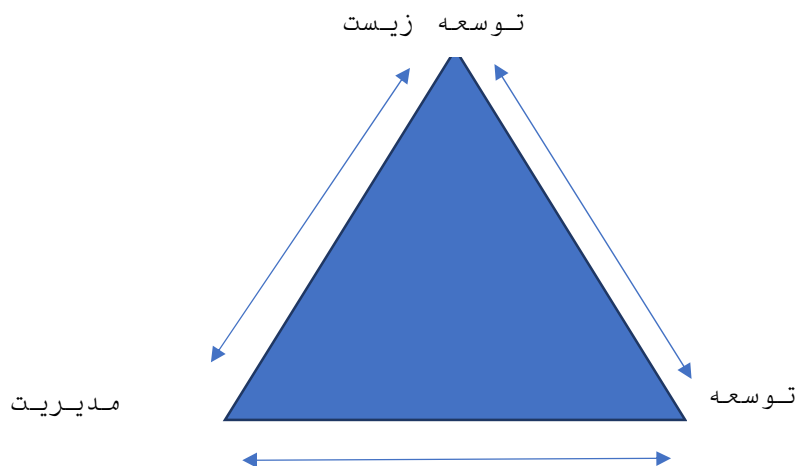
حال روستاهای مورد بررسی در دهستان برغان به دلیل قرارگیری در فاصله نزدیک به شهر، دارا بودن دو راه دسترسی به دهستان مذکور، پوشش کوهستانی و آب هوای مطلوب، جاذبه های طبیعت گردی متعدد، انواع مختلف پوشش گیاهی و جانوری و باغات متعدد ییلاقی همواره در طول هفته به ویژه تعطیلات پایان هفته گردشگران داخلی و طبیعت گردان بسیاری را به خود جذب می کند. عده ای از گردشگران در قالب تورهای گروهی برنامه ریزی شده و اکثر آنها به صورت مستقل و انفرادی یا خانوادگی به این منطقه وارد می شوند. اما مسئله قابل توجه به گفته روستاییان، عدم مشاهده رفتارهای مسئولانه زیست محیطی از سوی بعضی گردشگران و عدم برنامه مدون و قانونمند توسعه گردشگری در این روستاها است که نارضایتی جامعه محلی را در پی داشته است. کندن بی رویه و بدون آگاهی از چگونه کندن گیاهان دارویی به گونه ای دوباره گیاهان بتوانند رشد مجدد داشته باشند در نواحی دشت یا دامنه کوه های روستاهای منطقه از سوی طبیعت گرد ها و گردشگران، تخریب پوشش گیاهی دامنه کوهستان توسط موتورسواران و ایجاد سر و صدا توسط آن ها و ایجاد آلودگی بصری و صوتی شدید توسط گردشگران در ساعات غیر مجاز (پاسی از شب گذشته) از مشکلات حائز اهمیت و توجه جامعه محلی در

گیاهان دارویی، ایجاد نمایشگاه ها و بازارچه های هفتگی از محصولات باغی و دامی و صنایع دستی و ... زمینه کسب درآمد و اشتغال مناسب و مطلوب را برای ساکنان فراهم نموده و اهداف توسعه اکوتوریسم را محقق می سازد که این موضوع در گرو همکاری متقابل و برنامه ریزی مدیران محلی با مشارکت مردم است.

وجوه تمایز این روستاها در دهستان برغان می توانند باعث درآمد زایی، حفاظت محیط زیست و معرفی مطلوب تر جاذبه های فرهنگی و طبیعی روستا به گردشگران داخلی و حتی خارجی باشد که نیازمند تشکیل یک تیم توسعه اکوتوریسم شامل کارشناس اکوتوریسم، کارشناس برنامه ریز گردشگری، کارشناس جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، کارشناس بازاریابی گردشگری، نمایندگان مردم محلی و مدیران محلی (دهیار و شورای اسلامی) است تا برنامه توسعه پایدار گردشگری این دهستان را تدوین و اجرا نمایند. بدین ترتیب می توان بستری فراهم نمود که صنعت اکوتوریسم به اهداف خود شامل حفظ محیط زیست، احترام به جامعه محلی و افزایش دانش زیست محیطی در جوامع گردشگر پذیر دست یابد و همانطور که نتایج پژوهش حاضر نشان می دهند یک رابطه مثلث وار و هم پیوند بین مدیریت محلی، اکوتوریسم و توسعه زیست محیطی برقرار است؛ بدین معنی که با

ساکنان روستا ها، معرفی و بازاریابی جاذبه های گردشگری روستا ها به صورت مطلوب، جلوگیری از ورود وسایل نقلیه به مناطق کوهستانی دهستان برغان، جلوگیری از آلودگی بصری و صوتی زیست محیطی در روستا، افزایش دانش زیست محیطی ساکنان و گردشگران با برنامه های آموزشی متنوع، ایجاد تابلوهای آموزشی برای معرفی حریم باغات و شناسایی آنها و تدوین کدهای اخلاقی و مقررات جدی برای ورود گردشگران به مناطق و جاذبه های مختلف روستا ضروری است. بدین ترتیب بسیج همکاری بین دهیار و شورا می تواند جذب مشارکت گسترده مردم محلی و گردشگران را به همراه داشته باشد و توسعه پایدار گردشگری را محقق گرداند. پیشنهاد دیگر اینکه بهتر است مدیران محلی از ساکنان و اهالی خود روستا انتخاب شوند و همیشه در این فضاها حضور مداوم داشته باشند تا نظارت بر توسعه اکوتوریسم در این نواحی به شکل مؤثرتری انجام گیرد. همچنین به دلیل اینکه این روستاها تقریباً در تمام طول سال پذیرای گردشگران می باشند، بحث اشتغال زایی و ایجاد درآمد ثانویه در کنار باغداری روستاها برای ساکنان به خصوص اهالی جوان روستا بایستی مورد توجه ویژه مدیران محلی قرار گیرد. ایجاد بوم گردی ها و توسعه کسب و کارهای کوچک خانوادگی در گردشگری، فروش

مدیریت محلی مناسب به عنوان
 بازوی اجرایی توسعه پایدار
 روستایی، می توانیم شاهد
 توسعه مطلوب زیست محیطی در
 نواحی دارای جاذبه
 اکوتوریسمی باشیم.

شکل شماره 4 - ارتباط و تعامل بین مدیریت محلی، توسعه زیست محیطی و توسعه اکوتوریسم

و ارائه سیاست های راهبردی.
 فصلنامه ره نامه سیاستگذاری.
 سال 2. شماره 3. 148-179.

- پور رمضان، عیسی؛ علینقی
 پور، مریم و توفیق جو،
 ابراهیم (1395). ارزیابی
 عملکرد دهیاری ها از دیدگاه
 روستاییان با بهره گیری از
 مدل کانو (مطالعه موردی:
 روستای سیاه اسطخ-شهرستان
 رشت). فصلنامه پژوهش و برنامه
 ریزی روستایی. سال پنجم.
 شماره 14. 131-141.

- جوادی پیر بازاری؛ س.
 محمدی؛ ک و خدادادی، ا (1387).
 ارزیابی زیست محیطی سد گتوند
 علیا با استفاده از سامانه
 های اطلاعات جغرافیایی و منطق
 فازی. چهارمین گنگره مهندسی
 عمران. دانشگاه تهران.

- حسینی ابری، ح (1380). مدخلی
 بر جغرافیای روستایی ایران.
 انتشارات دانشگاه اصفهان.
 اصفهان. 420 ص.

- حیدری ساربان، و؛ مجنونی
 توتاخانه، ع و نیرومند

منابع فارسی

- آسایش، حسین و نوذر قنبری
 (1387). مدیریت روستایی در
 ایران اصول، مبانی و مفاهیم
 کاربردی: انتشارات دانشگاه
 آزاد اسلامی واحد کرمانشاه.

- آسایش، حسین (1389). برنامه
 ریزی روستایی در ایران.
 انتشارات پیام نور، ص 4.

- افتخاری، رکن الدین؛ سجاسی
 قیه داری، عبدالرضا و عینالی،
 جمشید (1386). نگرشی نو به
 مدیریت روستایی با تاکید بر
 نهاد های تاثیرگذار. فصلنامه
 روستا و توسعه. سال 10. شماره 2.
 صص 1-31.

- افتخاری (1386). ماهنامه
 دهیاری ها. شماره 21. صفحه 7.

- بدری، سید علی (1390). چالش
 های مدیریت روستایی در ایران

عملکرد شوراهای اسلامی روستایی در شهرستان ابهر (مطالعه موردی: روستای خیرآباد). مجله فناوری های نوین کشاورزی، ویژه ترویج و آموزش کشاورزی. سال پنجم. شماره دوم. صص 62-45.

- سجاسی قیه داری، حمد الله؛ افتخاری، عبدالرضا؛ پورطاهری، مهدی و آذر، عادل (1393). الگوی توسعه ی کارآفرینی اکوتوریسم در مناطق روستایی (مطالعه موردی: رود دره های گردشگری استان تهران). مجله پژوهش های جغرافیای انسانی. دوره 46. شماره 2. 273-292.

- شمس الدینی، علی؛ دهقانی، امین؛ منوچهری، فاطمه و آبی زاده، سامان (1399). ارزیابی پایداری زیست محیطی و بررسی توزیع فضایی آن در سکونتگاههای روستایی استان کرمانشاهمورد: شهرستان روانسر. فصلنامه جغرافیا و توسعه. دوره 188. شماره 58. صص 75-92.

- شیخی، حجت؛ پریرزادی، طاهر و ورمزیار، بیژن (1392). بررسی عملکرد دهیاران در روند مدیریت و توسعه روستایی (مطالعه موردی: شهرستان همدان). مجله علمی پژوهشی برنامه ریزی فضایی جغرافیا. جلد 3. شماره 3. صص 17-32.

- شریف زاده، شریف؛ عبد الله زاده، غلامحسین؛ صالحی طالشی، فاطمه و خواجه شاهکویی، علیرضا (1396). حکمروایی شایسته مبتنی بر سرمایه اجتماعی در مدیریت روستایی در شهرستان جویبار. مجله آمایش جغرافیایی فضا. سال 7. شماره 23. صص 105-122.

- ضرابی، اصغر و نازنین تبریزی (1390). تعیین سطح توسعه یافتگی شهرستان های استان مازندران- رویکرد تحلیل

شیشوان، ص (1394). سنجش و ارزیابی فرآیند پایداری در روستاهای گردشگر پذیر مطالعه موردی: شهرستان عجب شیر- محور توریستی قلعه چایی. فصلنامه جغرافیا (برنامه ریزی منطقه ای). 1 (23). 93-112.

- حیدری ساربان، و؛ نیرومند شیشوان، ص؛ مجنونی توتاخانه، ع ونقابی، م (1396). بررسی و ارزیابی نقش اجرای طرح های در توسعه ی گردشگری روستاهای توریستی مطالعه موردی: روستای توریستی صور در شهرستان بناب. فصلنامه جغرافیا و توسعه. 46 (15). 79-100.

- حسنلو، لیل؛ عزیز پور، فرهاد و جلالیان، حمید (1396). ارزیابی نقش مدیریت روستایی در پایداری روستاها مطالعه موردی: دهستان دستجرد (شهرستان طارم). فصلنامه جغرافیا و توسعه. سال 16. شماره 52. صص 157-174.

- خداداد، مهدی (1398). تحلیلی بر اثرات فقر بر تخریب محیط زیست در سکونتگاه های روستایی. مجله علوم جغرافیایی (جغرافیای کاربردی). دوره 15. شماره 30. صص 28-36.

- خواجه شاهکویی، علیرضا؛ صحنه، بهمن؛ مهاجر، اسماعیل و موسوی پارسایی، سید محمد (1395). امکان سنجی توسعه اکوتوریسم در روستاهای کوهستانی شهرستان علی آباد کتول. مجله آمایش جغرافیایی فضا. سال 6- شماره 21. 193-211.

- دربان آستانه، علیرضا و اکبری، غضنفر (1384). جایگاه مدیریت روستایی در برنامه چهارم. انتشارات سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور. شماره 15.

- رضایی، روح الله؛ صفا، لیل و مقدمی، زهره (1391). واکاوی

ایلام، ایوانغرب). پژوهشهای روستایی. دوره 4. شماره 2. 450-429.

- مهدوی، مسعود و نجفی کانی علی اکبر (1384). دهیاری ها تجربه ای دیگر در مدیریت روستایی ایران، فصلنامه پژوهش های روستایی در استان همدان، فصلنامه پژوهش های روستای. دوره 6، شماره 1. صفحات 208-187.

- معصوم، جلال (1382). مدیریت حوادث غیر مترقبه در روستا، ماهنامه آموزشی، پژوهشی و ترویجی دهیاری ها، شماره 6، 8-1.

- محمدی ده چشمه، مصطفی و علیزاده، هادی (1393). سنجش شاخص های توسعه پایدار منطقه ای در استان آذربایجان غربی با بهره گیری از مدل تحلیل تشخیص و نشانگر های فازی. مجله اقتصاد و توسعه منطقه ای. شماره 7. مشهد.

- موسوی، م. ن؛ نیرومد شیشوان، م؛ مجنونی توتاخانه، ع و آفتاب، ا (1396). ارائه راهبرد توسعه گردشگری در مناطق روستایی با استفاده از مدل تلفیقی SWOT-ANP (مطالعه موردی: روستای صور شهرستان بناب). فصلنامه پژوهش و برنامه ریزی روستایی. 2 (6). 56-39.

- موسوی، سید حجت؛ کیانی، صدیقه؛ صادقی، آرش و اکبری فیض آبادی، حسین (1396). ارزیابی قابلیت توسعه ی طبیعت گردی بر مبنای عیار سنجی اکولوژیکی و مدیریتی در زیستگاه حیات وحش عباس آباد. مهندسی اکوسیستم بیابان. سال 6-شماره 16. 134-119.

- مرتضوی، سید ابوالقاسم؛ علی رضا علی پور و امین ارجمندی (1395). تحلیل تمایز های بین بخشی و فرایند توسعه زیست

عاملی. جغرافیایی آمایش محیط 12. 63.

- طلیعه علیا، زهرا (1390). وضعیت حقوقی اکوتوریسم در ایران. مجله تعالی حقوق. سال 3. شماره 11. 140-129.

- عزمی، آئیژ و مطیعی لنگرودی، سید حسن (1390). مروری بر مشکلات زیست محیطی روستاهای ایران و راهکارهای حل این مشکلات. مجله مسکن و محیط روستا. شماره 13. 115-101.

- فنل، دیوید (1389). مقدمه ای بر طبیعت گردی. ترجمه: جعفر اولادی قادیکایی. چاپ دوم. بابلسر. انتشارات دانشگاه مازندران.

- قنبری، سیروس و بهرامی، کیوان (1395). مدیریت محلی و نقش آن در توسعه کالبدی سکونتگاه های روستایی (مورد مطالعه: شهرستان چناران). فصلنامه برنامه ریزی منطقه ای. دوره 6. شماره 22. صص 146-135.

- قاسمی نرگسی، حسین؛ استعلاجی، علیرضا و فلاح تبار، نصر الله (1396). بررسی میزان رضایت روستاییان از عملکرد مدیران محلی در شهرستان صومعه سرا. فصلنامه جغرافیا (برنامه ریزی منطقه ای). سال 7. شماره 2. صص 286-277.

- کریمی، محمد (1396). بررسی و سنجش اثرات اقتصادی توسعه گردشگری (مطالعه موردی: دهستان قلعه قاف، مینو دشت)، فصلنامه پژوهش نامه مطالعات راهبردی علوم انسانی و اسلامی. سال 2. شماره 9. 46-29.

- معتمدی نیا، زهره؛ پاپ زن، عبدالحمید و مهدی زاده، حسین (1392). نگرش رفتاری بنگاه های کشاورزی به آلودگی محیط زیست (مطالعه موردی: شهرستان های کرمانشاه، اسلام آباد، غرب،

- Heng Zhang, Siu Lai Lei(2012). A structural model of residents' intention to participate in ecotourism: The case of a wetland community, *Tourism Management* 33, PP. 916-925.
- Malhan, I. V, Shivanama, R (2007). Impact of globalization and emerging information communication technologies on agricultural knowledge transfer to small farmers in India. *World Librery and Information Congress*, Retrieved August 25, PP:325.
- Portney, P. R. (2016). *Public policies for environmental protection*: Routledge.
- Ryngnga PK (2008). Ecotourism prioritization: A geographic information system approach. *journal of tourism and heritage*, 1(1): 49-56.
- Sheryl Ross, Georey Wall (1999). Evaluating ecotourism: The case of North Sulawesi, Indonesia, *Tourism Management* 20, PP.673-682.
- Tikai, P, Kama. A (2010). A Study of Indigenous Knowledge and Its Role to Sustainable Agriculture in Samoa, *Ozean Journal of Social Sciences*, Volume 3, Issue 1, PP: 65-66.
- Yu, X. (2014). Is environment 'a city thing' in China? Rural-urban differences in environmental attitudes. *Journal of Environmental Psychology*, 38: 39-48.
- Yen-Ting Helena Chiu, Wan-I. Lee, TsungHsiung Chen (2014). Environmentally responsible behavior in ecotourism: Antecedents and implications, *Tourism Management* 40, PP.321-329.
- Walker, D . (2002). Decision support, leaming and rural resource management *Journal of Agricultural Systems*73(1).113-127.
- Wezel. A, Brives. H, Casagrande. M., Clément. C, Dufour. A and P. Vandenbroucke (2016). Agroecology territories: places for sustainable agricultural and food systems and biodiversity conservation, *Agroecology and Sustainable Food Systems*, Volume 40, Issue 2, PP: 132-14.
- محیطی در ایران. اقتصاد کشاورزی .195-213.
- مرادی، محمود و مرتضی اسماعیل نژاد (1389). ژئوتوریسم بیابان های ایران، اولین همایش ملی کویر، فرصت ها و تهدیدات و تاثیر آن بر امنیت پایدار، دانشگاه بیرجند، 16 و 17 تیر ماه 1389.
- مولایی هاشجین، نصر الله؛ آمار حاجی شیرکوند، تیمور و باقری، عباس (1396). نقش مدیریت محلی در توسعه اقتصادی روستایی شهرستان بهشهر. فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی. سال 6. شماره 4. پیاپی 22. صص 165-176.
- یزدانی، علی؛ کیانی سلمی، صدیقه و بسحاق، محمدرضا (1397). سنجش نقش جاذبه های طبیعت گردی در توسعه گردشگری باغبانان و تحلیل شاخص های موثر در آن. فصلنامه جغرافیا و توسعه. شماره 53. 195-218.
- منابع لاتین
- Begley, S. (1996). Beware of the humans (eco-tourism is hurting ecosystems), *Newsweek*.
- Castree, N. (2014). The Anthropogenic and the environmental humanities: extending the conversation. *Environmental Humanities*, 51: 233-260.
- De Grosbois, D. (2012). Corporate social responsibility reporting by the global hotel industry: Commitment, initiatives and performance. *International Journal of Hospitality Management*, 31(3): 896-905.
- Fennell, D. (2000). Ecotourism: the search for an operational definition, *journal of sustainable tourism*, 5(2): 109-130.

Local management and its role in environmental development of spaces with ecotourism potential (Case: Barghan village, Savojbolagh county)

Abstract

The need to pay attention to the environment in tourist villages and has nature attractions to achieve optimal development, especially environmental development is one of the duties of local managers (Islamic Council and village governor). Local managers, according to their set of tasks, have a role in the development of rural spaces, especially development in the environmental dimension. Now, knowing the views of the villagers on how local managers work can give managers a comprehensive view to improve their performance. The purpose of this study is to analyze and evaluate the role of local managers (Islamic councils and village governors) in the environmental development of spaces with ecotourism capabilities in Barghan rural district of Savojbolagh. The research is applied in terms of purpose and descriptive-analytical in terms of method. Data and information were collected in two forms: documentary and field (questionnaire). The statistical population of the villagers of five villages (Aghasht, Barghan, Wardeh, Sareh, Sanj) in Barghan sub-district of Savojbolagh city of Alborz province was 318 people were selected as a sample using Cochran's formula and classified probabilistic sampling method. SPSS software and one-sample t-test, Pearson correlation and linear regression were used to analyze the data. The results indicate that there is a positive and significant relationship between local management (joint cooperation of the Islamic Council and village governor) and environmental development. Therefore, according to the tests performed and the author's survey study in the region, the discussions showed that local management with its functions, if it performs its duties properly, can lead to the environmental development of villages. This point can pave the way for attracting knowledgeable nature lovers who are interested in rural attractions and natural environments of these spaces by observing environmental principles.

Keywords: Ecotourism, Environmental Development, Local Management, Barghan village